

Møte torsdag den 4. april 2013 kl. 10

President: Dag Terje Andersen

Dagsorden (nr. 67):

1. Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om arkiv (Innst. 243 S (2012–2013), jf. Meld. St. 7 (2012–2013))
2. Interpellasjon fra representanten Ine M. Eriksen Sør-eide til utviklingsministeren:

«Antallet barn utenfor skole har falt fra 108 til 61 millioner siden 1999. Framgangen kom etter at 164 land forpliktet seg til «Education for All»-målene i 2000. Men ifølge siste Global Monitoring Report, GMR, avtok framgangen i 2004 og stagnerte i 2008. I Afrika sør for Sahara øker antallet barn som ikke får skolegang. Det er positivt at lavinntektsland har økt sin innsats for utdanning siden 1999, men de er fortsatt avhengig av bistand. Andelen av norsk bistand som går til utdanning, har gått ned de siste årene og er nå på kun 6 pst. Den samlede internasjonale utdanningsbistanden har falt i 19 lavinntektsland. Tilgangen til skole er en forutsetning for å lære, men ikke tilstrekkelig. Kvaliteten på utdanningen er viktig, og en stor bekymring er hvordan behovet for lærere skal dekkes. Å nå marginaliserte grupper av barn er også en utfordring.

Hvilken strategi har statsråden for å møte disse utfordringene?»

3. Referat

Presidenten: Presidenten i Europarådets parlamentarikerforsamling, Jean-Claude Mignon, er på offisielt besøk i Norge. Han er til stede her i dag, på galleriet, og det er en stor glede å ønske han og hans delegasjon velkommen til Stortinget! Vi håper de vil få et interessant og hyggelig opphold her hos oss, og at besøket vil medvirke til enda nærmere samarbeid mellom Stortinget og parlamentarikerforsamlingen i Europarådet.

(Akklamasjon i salen)

Representanten Christian Tybring-Gjedde vil framsette et representantforslag.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [10:01:24]: På vegne av stortingsrepresentantene Ketil Solvik-Olsen, Kenneth Svendsen, Ida Marie Holen, Robert Eriksson og meg selv vil jeg gjerne framsette et representantforslag om inntektspolitisk samarbeid gjennom statlig deltakelse i lønnsoppgjøret.

Presidenten: Representanten Bjørn Lødemel ønsker å framsette et representantforslag.

Bjørn Lødemel (H) [10:01:57]: På vegner av stortingsrepresentantane Ketil Solvik-Olsen, Henning Skumsvoll, Siri A. Meling, Kjell Ingolf Ropstad, Trine Skei Grande, Borghild Tenden og meg sjølv har eg gleda av å leggje fram eit representantforslag om å inkludere småkraftverk i ei overgangsordning for grøne sertifikater.

Presidenten: Representanten Kjell Ingolf Ropstad ønsker å framsette et representantforslag.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [10:02:26]: På vegne av stortingsrepresentantene Øyvind Håbrekke, Dagrun Eriksen, Geir Jørgen Bekkevold og meg selv har jeg gleden av å framsette et forslag om tiltak for å bekjempe det moderne slaveriet.

Presidenten: Forslagene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Sak nr. 1 [10:02:46]

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om arkiv (Innst. 243 S (2012–2013), jf. Meld. St. 7 (2012–2013))

Presidenten: Etter ønske fra familie- og kulturkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 40 minutter og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti og inntil 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til replikkordskifte på inntil tre replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre vil presidenten foreslå at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Olemic Thommessen (H) [10:03:42] (ordfører for saken): Arkivfeltet som politisk område er svært viktig, men har så langt fått liten politisk oppmerksomhet. Det var derfor med stor forventning vi mottok den første stortingsmeldingen om arkivområdet.

Meldingen er ganske fyllestgjørende for de statlige arkivinstitusjonene, og drøfter på en innsiktsfull måte forholdet mellom dem. Her er det da heller ikke så stor politisk uenighet. Uenigheten mellom de politiske partiene handler mer om det som ikke står, og som er savnet, ikke bare av opposisjonen på Stortinget, men også av store deler av fagmiljøene på dette området. Særlig gjelder dette arkivdanningen og den private og kommunale delen av arkivfeltet.

Dessverre gir ikke arkivmeldingen uttrykk for en offensiv politikk på området, ei heller signaler om økte midler eller styrket innsats.

Jeg vil her ikke gå inn på de enkelte partiers posisjoner i behandlingen i komiteen, men forutsetter at partiene redegjør for sine standpunkter selv. Jeg vil altså i fortsettelsen redegjøre for Høyres syn, men jeg synes det er hyggelig å kunne konstatere at de borgerlige partiene stort sett står sammen i denne innstillingen.

De fleste forbinder arkivene med å være lagre for historisk kildemateriale – en kilde for vår kollektive hukommelse. I denne sammenheng spiller selvsagt de store statlige arkivene en sentral rolle, men også kommunearkivene og

de mange private arkivene er svært viktige for fremtidens historiefortellinger. Det er derfor skuffende at meldingen i stor grad er avgrenset mot dette feltet.

De private arkivenes dårlige helsetilstand har vært tema i mange år. Viktige arkiver, eksempelvis fra bedrifter eller lokalt foreningsliv, har forsvunnet eller står i fare for å bli ødelagt – ikke fordi de er uinteressante, men fordi det ikke er noen som vil ta ansvaret for dem, enn si ha ressurser til å arbeide med dem.

Høyre har i de årlige forslag til statsbudsjett foreslått økninger til Landslaget for lokal- og privatarkiv, og de private arkivenes stilling var en del av debatten da ABM-utvikling ble nedlagt. Det hadde derfor ikke vært å forvente for mye at meldingen skulle gått vesentlig dypere inn i hvilket ansvar staten her skulle ta, og hvordan regjeringen ser for seg at de private arkivene skal ivaretas for fremtiden. Det lå også en forventning i luften med tanke på å styrke dette arbeidet. I stedet er det nå gitt klare signaler om at arkivarbeidet i Norsk kulturråd, som etter avviklingen av ABM-utvikling er den ansvarlige instans, skal snevres inn til fortrinnsvis å dekke museenes arkivarbeid. Hvis disse signalene skal følges, betyr det at viktige deler av arkivarbeidet faller utenfor. Det er da grunn til å minne om at det er lite midler generelt og reelt sett få andre steder å gå.

Høyre savner også en politikk for arkivdanning. Her er nok uenigheten mellom regjeringen og Høyre av mer prinsipiell karakter. Av meldingen, og i og for seg av tidligere debatter, er det tydelig at regjeringen ikke ser behovet for en samlet strategi for arkivdanning, ei heller at staten skal ta noe overordnet ansvar for utviklingen av denne delen av arkivarbeidet utover det arkivverket forestår.

Høyre mener dette er en betydelig svakhet. Arkivdanningsprosessene har blitt krevende i en digitalisert tidsalder med andre former for kommunikasjon. Er SMS-beskjeder noe som skal arkiveres? Hvordan skjer dokumentfangsten? Er det behov for noen overordnede prinsipper osv.? Manglende interesse for arkivdanningen, kanskje særlig i kommunal sektor, gjør at arkivmeldingen bare forteller halve historien. De relevante fagmiljøene har her gitt mange innspill under høringene. Prosjekt og utviklingsmidler etterspørres, utprøving av nye modeller og arbeidsmetoder er også etterspurt – kort sagt er det lite som tyder på noen interesse for de utfordringene og mulighetene det moderne nettsamfunnet gir.

Riksrevisjonens rapporter om arkivene i kommunal sektor forteller en historie som burde satt spor etter seg.

Høyre ser god arkivdanning som en viktig del av utviklingen av en effektiv saksbehandling i offentlig sektor. Arkivdanningen er dermed viktig, ikke bare for brukerne, men også for hva som faktisk ligger igjen til ettertiden fra vår tid – hvordan vår tid faktisk blir dokumentert.

Vi hadde håpet at arkivmeldingen hadde staket ut en helhetlig og offensiv politikk for arkivfeltet. Slik ble det ikke, og vi kan konstatere at det står mye arbeid igjen før arkivområdet i Norge er godt ivaretatt.

Jeg tar opp det forslaget som også Høyre står bak.

M a r i t N y b a k k hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Representanten Olemic Thommessen har da tatt opp det forslag han refererte til.

Kåre Simensen (A) [10:08:53]: Vi blir alle en del av innholdet i ett eller flere arkiv fra vi fødes, og til langt inn i evigheten. Etter hvert blir det mange registre, som vil inneholde opplysninger om oss.

Det er en utrolig spennende verden som finnes i de tusenvis av ulike offentlige og private arkiv som vi har tilgang til. Gjennom livets gang er vel de aller fleste av oss på søken etter opplysninger om mangt og meget. Det vanligste er historien om de nære ting: stedet en bor, hvem våre forfedre var. Stor innsats fra engasjerte mennesker gir historien om Alta. Det offentlige gjennom sine store folketellinger gir historien om hvem våre forfedre var. Noe finner vi i manuelle arkiv, og noe er bare et tastetrykk unna. I den forbindelse kunne vi i forrige uke lese på Internett om at flere hundre norskamerikanske mormoner jobber på dugnad for å sørge for at den norske folketellingen fra 1875 også skal bli tilgjengelig på nett. Det gjør de fordi spørsmålet om hvem jeg er, og hvor jeg kommer fra, også er viktig i en religiøs betydning både for mormoner og andre.

Når man søker i tilgjengelige arkiv, kan det gi både forventede og uventede svar – både til glede og sorg. Men historien om arkiv har også sin skyggeside i et samfunn. Begrepet «å få se mappa mi» sier vel det meste om hvordan opplysninger om mennesker kan misbrukes også i et demokratisk land som Norge. Det er ingen grunn til å være stolt av den delen av norsk historie.

Det er svært mye interessant lesestoff i meldingen, både det historiske og det vi må ha for å se framover. Mye kunne vært nevnt og burde vært nevnt, men oppsummert har jeg grepet tak i denne formuleringen om hva et arkivdokument er:

«Eit arkivdokument er ei direkte, ufortolka og autentisk stemme frå fortida, eit vitnemål om kva folk gjorde, og korleis dette sette spor. Det gir ein eigen nærleik til historia og opnar for identifikasjon med verkelege menneske, verkelege hendingar og verkelege miljø i fortida.»

Men vi skal også se framover, noe også denne meldingen synliggjør på en god og tydelig måte. Det overordnede målet for arkivpolitikken er derfor å sikre at arkivene blir tatt vare på og gjort tilgjengelige for ettertida, uavhengig av om det er i offentlig eller privat eie. Målsettingen er tydelig: Det skal bidra til en samlet dokumentasjon på alle samfunnssektorer, slik at en kan dokumentere samfunnet og samfunnsutviklingen på en fullgod måte. Ambisiøst vil nok mange kanskje si, alt etter øynene som ser. Men vi skal være ærlige nok til å si at det er mange utfordringer som ligger foran oss, noe en samlet komité påpeker i sine merknader. Det er ulike utfordringer til ulike sektorer, men en felles utfordring har de alle, og det er håndteringen av digitalt skapte arkiv. Det er ikke en særnorsk utfordring, her blir arkivmiljøene i hele verden utfordret på et helt grunnleggende plan. Hvordan skal man definere arkiv på en faglig underbygd måte, men samtidig på en operasjonell måte? Teknologien endrer seg lynraskt, og et kjernesporsmål blir derfor hvilke metoder en skal bruke for å fange

opp og bevare digital dokumentasjon over tid, i en autentisk og tilgjengelig form. Meldingen er også tydelig på at både lovverk og forskrifter må oppdateres på bakgrunn av teknologisk utvikling i sektoren.

I forbindelse med fremleggelse av denne meldingen har det vært en debatt i tilknytning til begrepet «arkivdanning», slik også saksordføreren var inne på i sitt innlegg. Regjeringen er blitt kritisert for å fare over viktigheten av arkivdanning med en harelabb. Det er en kritikk flertallet i komiteen ikke deler. Flertallet mener at arkivmeldingen gir en god omtale av status, hovedutfordringer og strategier i arkivdanningen, og at det derfor ikke er behov for en egen nasjonal strategi for det.

Flertallet legger videre til grunn at de framlagte strategiene for oppdatering og videreutvikling av regelverket for arkivdanning og for utvikling av metoder og systemer for sikring av digitale meldinger vil være viktige i håndteringen av utfordringer i arkivdanningen.

Arkivdanning har vært, er og vil være viktig i regjeringens målsettinger om både formål og funksjoner til våre ulike arkiv.

Avslutningsvis: Arkivene er vårt felles, kollektive minne, som blir forvaltet på vegne av oss alle. Jeg synes denne stortingsmeldingen gjør det på en god måte. Om Stortingets talestol i denne forbindelse fungerer som en bro mellom fortid, nåtid og framtid, kan nok diskuteres. Men bare det å vite at alt jeg har sagt fra denne talerstolen her i dag, blir en del av Stortingsarkivet i tekst, lyd og bilde og dermed en del av historien, og at det for alt jeg vet, kan være av interesse for noen i framtiden, er både spennende og utfordrende.

Ib Thomsen (FrP) [10:14:12]: Dette er en viktig og spennende melding, slik flere har sagt tidligere. Hvorfor er den viktig? Jo, den er viktig fordi vi har et demokrati vi skal ta vare på. Det er viktig da at innsynet også fungerer for alle.

Vi har lagt inn noen særmerknader i innstillingen, der vi peker på noen utfordringer, og dette dreier seg om likebehandling. Der har vi kommet med et eksempel som gjelder kommuneadvokatene i Oslo og Bergen, som ønsker egne regler for hvordan de skal journalføre, mens kommuneadvokatene i Tromsø, Trondheim og Sandefjord fører på samme måten som de ellers gjør i resten av kommunene. Vi kan ikke forstå hvorfor noen skal ha egne regler som gjør det vanskelig for oss å kontrollere og ha innsyn. Lik journalføring for hele Kommune-Norge mener vi er viktig.

Er du forsker, er du student, kan du søke om fri tilgang til arkiver, der det også er hemmeligstemplede dokumenter eller beskyttede personopplysninger. Er du journalist, får du ofte nei og avslag på søknader – du får ikke innsyn i det hele tatt. Om du som journalist jobber med en sak i en lengre periode, over flere år, ser jeg nærmest det som at du forsker, eller at du er interessert i et område. Men du får da avslag. Da synes vi det er viktig at journalistene også har mulighet til å grave dypere i arkivene for å avdekke viktige saker, for å ta samfunnsoppgaven på alvor, og det ser vi jo gang på gang at de klarer. Det er viktig at vi greier å beholde den gravende journalistikken som

er viktig for demokratiet vårt. Det ser vi gang på gang. Bjørn Westlie i Dagens Næringsliv er vel et godt eksempel på det, da han f.eks. avdekket det norske jøderanet. Det var viktig for demokratiet. Slik vi ser det, er Vær Varsomplakaten for journalister en pekepinn. Men la ikke gamle regler være begrensende for at journalister kan gjøre sin samfunnsoppgave.

I våre særmerknader viser vi også til at vi ønsker et sterkt fagmiljø innenfor arkivtjenesten, og vi ser at de regionale miljøene er viktige for dette arbeidet.

Så det å åpne arkivene for journalister som er gravende, synes vi er viktig. Vi synes det er viktig å likebehandle kommuneadvokatene i alle norske kommuner, på samme måte som man behandler resten av Kommune-Norge.

Olov Grøtting (Sp) [10:18:11]: Arkiv er spor etter menneskelig aktivitet på alle samfunnsområder. De dokumenterer de handlingene og hendelsene som har skjedd. De utgjør vår kollektive hukommelse og dokumenterer rettstilstanden i samfunnet. Arkiv er derfor et sentralt element i vår kulturarv, samtidig som de utgjør en grunnleggende del av samfunnets infrastruktur. Senterpartiet er opptatt av å ta vare på og videreføre vår kulturarv, og en god arkivpolitikk er øg god kulturpolitikk, slik vi ser det.

Det overordnede målet for regjeringens arkivpolitikk er å sikre arkiv som har stor kulturell verdi eller forskningsverdi. En annen viktig funksjon er å ta vare på rettslig dokumentasjon og viktig forvaltningsdokumentasjon. Målet gjelder uavhengig av om arkivene er skapt av statlige, fylkeskommunale eller kommunale organ, av private bedrifter, organisasjoner eller privatpersoner.

Senterpartiet vil spesielt understreke betydningen av gode strategier for e-forvaltningen innenfor arkivområdet. Med alle typer informasjon som finnes i dag, er både SMS og sosiale medier en del av dette. Vi støtter meldingens vurdering av at det er store behov for kommunal samordning på IKT-området, og er helt enig i at KS har et særlig ansvar. Vi har øg merket oss at Direktoratet for forvaltning og IKT, Difi, har gitt positive signaler om samarbeid med Riksarkivet om mellomlagring av arkivdata. Senterpartiet mener det er en svært viktig målsetting for framtidens arkivpolitikk å bidra til at arkivert materiale blir best mulig tilgjengelig for brukere – ikke minst det alminnelige publikum.

Det er ganske interessant å se den interessen som diverse tv-serier har skapt om det å finne tilbake til sine røtter. Vi i Senterpartiet har tro på at også framtidige generasjoner vil ha slike interesser.

Med så enorme mengder informasjon som vi i dag behandler og omgir oss med, tror nok de fleste av oss at det er en selvfølge at dette skal oppbevares til evig tid – på de digitale plattformene som finnes – men slik er det selvfølgelig ikke. Senterpartiet er derfor opptatt av at vi lager gode arkiver for å ivareta all den bevaringsverdige informasjonen vi har i vårt moderne informasjonssamfunn. Vi slutter oss til meldingens betraktninger om dette og de mulighetene som digitaliseringen gir.

Det er første gang en arkivpolitikk er formulert i et norsk politisk dokument, og det er første gang staten for-

mulerer en arkivstrategi som sidestiller alle samfunnssektorer, og som har som målsetting å skape en helhetlig samfunnsdokumentasjon.

Arkivmeldingen gir riksarkivaren et tydeligere og sterkere mandat for å utforme og iverksette denne strategien i samarbeid med andre relevante aktører, og det mener vi i Senterpartiet er riktig. Vi ser fram til arbeidet som arkivmeldingen fører med seg.

Øyvind Håbrekke (KrF) [10:21:37]:

«Aldri før har så mange trengt så mye kunnskap. Vår rolle i et demokrati krever mer av oss enn at vi skal bruke stemmeretten.»

Disse ordene er ikke mine, men Kåre Willochs. Og de ble sagt ved lanseringen av den nye utgaven av Store norske leksikon. Jeg vil gjøre ordene til mine, for de rommer mye av det som arkivpolitikk og arkivdanning dreier seg om:

Arkivene representerer vårt kollektive samfunnsminne. Ved siden av språket som sosialt fenomen utgjør arkivene mye av grunnlaget for teknologisk og samfunnsmessig utvikling. De er sentrale kilder til forståelse av vår felles historie og kultur. En offensiv arkivpolitikk blir stadig mer viktig i et samfunn som er i ferd med å drukne i en flom av masseprodusert informasjon av varierende kaliber.

Arkivverket har fortsatt en dominerende posisjon, men det norske arkivlandskapet har blitt bredere og mer mangfoldig. Det har vokst fram en rekke institusjoner som arbeider med bevaring og formidling av fylkeskommunale, kommunale og private arkiv. Det nye arkivlandskapet omfatter også en rekke mindre lokalhistoriske arkiv og museer og bibliotek som oppbevarer til dels store privatarkivsamlinger.

Kristelig Folkeparti er glad for at det nå har kommet en stortingsmelding om arkivsektoren, og tror at den blir et nyttig verktøy framover for å ivareta de sentrale funksjonene som arkivene skal ha. Samtidig tror vi at vi hadde vært enda mer tjent med en melding som i større grad hadde fanget opp bredden i arkivlandskapet, når man først har laget et slikt dokument til behandling i Stortinget. Vi savner et større fokus på kommunale arkiv, private arkiv og bredden i de utfordringene som denne sektoren står overfor.

Kristelig Folkeparti er sammen med Fremskrittspartiet og Høyre – de ikke-sosialistiske partiene – med på et forslag som lyder:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en nasjonal strategi for hvordan utfordringene ved arkivdanningen best kan ivaretas, herunder utfordringene knyttet til dokumentfangst fra digitale medier.»

Vi ser på dette som en sentral utfordring som må kreve en nasjonal tilnærming, en nasjonal strategi.

Det er interessant å høre at de rød-grønne representantene fokuserer på folks økende interesse for å se seg selv i en større sammenheng og kjenne sin bakgrunn og sin forhistorie. Vi venter spent på stortingsmeldingen om bioteknologi fra regjeringen når vi hører signalene fra de rød-grønne her.

Men er det én ting som kanskje kjennetegner vår tid

mer enn noe annet i forhold til hva generasjonene før oss har opplevd, så er det endringstakt. Nettopp det at vi lever i et samfunn som endrer seg raskere enn man noen gang har opplevd før, betinger en økt bevissthet omkring arkiv og arkivdanning.

Med det som utgangspunkt håper jeg meldingen blir et verktøy for å stimulere til økt bevissthet i alle sektorer for arkivdanningens betydning. Men jeg tror, som sagt, at vi hadde vært mer tjent med enda sterkere fokus, ikke minst på den kommunale, lokale og private delen av arkivlandskapet.

Trine Skei Grande (V) [10:26:12]: Jeg vet ikke om noen i salen her så et program som begynte på NRK i går, som handlet om de glemte heltene, om at vi har mange som har utrettet store ting i norsk historie, men som vi har glemt. Det er en tendens at noen av disse er kvinner. Det er også en tendens at de ikke alltid har hatt de store viktige posisjonene som gjør at man havner i de statlige arkiver. Jeg synes det er en interessant inngang til dagens debatt.

Jeg mener at noe av svakheten med dagens melding er at den omhandler veldig mye hvordan vi på statlig nivå skal holde orden i papirene våre, men den har ikke det overordnede perspektivet på hvordan vi skal ta vare på historien vår. Historien vår er mye mer sammensatt enn det å holde orden i statlige arkiver. Det er også å ta vare på arkiver som gjør at vi ikke glemmer de heltene som ikke nødvendigvis har formelle posisjoner, men som er en kvinnelig skihopper på 1930-tallet – som ble omtalt i går – eller en bedriftsgründer som jobber fram noe som virkelig er med og skaper både velferd og samfunnsutvikling for ettertida, eller en musiker i en bygd som er med og bygger noe som kanskje i ettertida virkelig er med og påvirker norsk musikkhistorie. Det er private arkiver, det er bedriftsarkiver og alt det som kan ligge i en koffert oppe på et loft, og når folk finner det og har lyst til å ta vare på det, vet de ikke hvordan de skal gjøre det.

Jeg er uenig med det som Senterpartiet sa, om at dette er den eneste meldinga. Jeg mener at det første store grepet som ble gjort i dette, var da Valgerd Svarstad Haugland la fram ABM-meldinga, som var det første virkelige skrittet for å gjøre noe på dette området. Det synes jeg hun skal ha skryt for at hun gjorde, men jeg synes ikke vi kommer så mye lenger på en del viktige områder på dette feltet. Det vi er spesielt bekymret for, er det som skjer med private arkiver, og hvor man skal henvende seg hen.

Jeg har sjøl holdt på med f.eks. musikkarkiv, og man lurar veldig på hvor man skal gå når man skal avhende et privat arkiv. Hvem er det som skal ha det? Hvor blir det riktig plassert? Det er det nesten umulig for privatpersoner å vite i dag. Når man henvender seg til institusjoner, er det veldig mange som vil ha, men man har lite grunnlag for å kunne vurdere hvor det er riktig å plassere det for at noen som søker informasjon på det området, faktisk skal kunne finne det i ettertid.

Det andre som jeg synes meldinga er for dårlig på, er lydarkiv, som det ikke er noe fokus på, slik vi leser meldinga. Lydarkivene inneholder veldig mye viktig informasjon og mye mer viktig informasjon enn vi kanskje kan ha i mange

andre typer arkiv. Her ser vi nå at veldig mye går tapt fordi man ikke vet hvordan man skal ta vare på det.

En annen stor utfordring mener jeg er å ha kompetanse også i offentlige organer for å ta vare på viktige arkiver. Problemet med dagens kommunestruktur er at vi har utrolig mange veldig små kommuner som umulig kan klare å ha en arkivkompetanse i sin kommuneadministrasjon. Det er veldig mye annen kompetanse man heller ikke kan ha, som man burde hatt, men den kommunestrukturen vi har i Norge i dag, gjør at vi mister utrolig mye viktig historisk informasjon, fordi det i kommunen ikke er kompetanse på hvordan man skal ta vare på det. I en travel hverdag er det ikke fokus på det, fordi man er opptatt av tjenesteproduksjonen i dag, og ikke det å ta vare på verken kommunens historie eller – ut fra rettsprinsipper – viktige dokumenter for å ivareta borgernes rettsvern.

Det er mange helter som forsvinner fordi vi ikke har gode nok arkiver. Vi som sitter her i denne salen, blir sikkert godt referert av dem som sitter foran oss, men det er mange viktige som burde vært husket, som ikke blir det.

Statsråd Hadia Tajik [10:31:25]: Arkivpolitikken er viktig – først og fremst fordi eit demokratisk samfunn er avhengig av å ha godt fungerende arkiv. Det er òg derfor det har vore ein viktig del av Kulturløftet. Sidan 2005 har midla til arkiv auka med 80 pst.

Det har ikkje tidlegare vorte lagt fram ei stortingsmelding til Stortinget som tar for seg eit samla arkivfelt som fannar om både statleg, kommunal og privat sektor. Eg er derfor stolt over å leggje fram den første stortingsmeldinga om arkiv. Eg er òg veldig glad for at ein nær sagt samla komité sluttar seg til framlegga i meldinga.

Eit arkivdokument er eit direkte, ufortolka, autentisk vitnemål frå si samtid. Arkiva dokumenterer dei handlingane og dei hendingane som dei er spor etter. Arkiva er derfor heilt nødvendige i eit demokrati og i ein rettsstat. Dokumentasjon av rettar og plikter, vedtak og avtalar er ein del av dei viktigaste funksjonane til arkiva. Dokumenta i arkiva sikrar rettstryggleiken til enkeltmenneska, og dei dokumenterer administrative og rettslege relasjonar mellom menneske og verksemdar i både offentlig og privat sektor.

Eit kjenneteikn ved eit demokratisk samfunn er òg at arkiva skal vere tilgjengelege for innsyn og for bruk. For at innsynsretten og den demokratiske kontrollen med forvaltninga skal vere reell må me ha gode arkivprosedyrar og arkivfunksjonar. Dokumenta som ein kan krevje innsyn i, må vere journalførte og bevarte, sånn at ein kan finne dei igjen. Arkiva gjev både folk og journalistar moglegheit til å gå styresmaktene etter i saumane, og rette eit kritisk blick mot korleis personar og grupper har vore handterte. Det er òg grunnen til at me satsar så pass på arkivdanningsbiten.

Me legg f.eks. vekt på viktigheita av at saksbehandlingssystema har ein klar arkivfunksjon. Riksarkivaren har òg utvikla ein standard for digital journalføring, sånn at ein klarer å handtere det digitale materialet på ein tilstrekkeleg tilfredsstillande måte. Det at ein reviderer arkivlova og tar inn dei private verksemdene som har offentlege funksjonar, vil ikkje minst ha betydning for arkivdanninga. Det er eksempel på dei mange tinga me gjer for å ha eit heilskap-

leg blick på heile arkivsektoren, ikkje berre den offentlege, men òg den private – alt det materialet som har betydning for vår felles historie.

Det overordna målet for arkivpolitikken er å sikre arkiv som har stor kulturell verdi eller forskingsverdi. Det er òg eit overordna mål å sikre rettsleg dokumentasjon og viktig forvaltningsdokumentasjon. Det målet gjeld uavhengig av om arkiva er skapte av statlege, fylkeskommunale eller kommunale organ, av private bedrifter, organisasjonar eller privatpersonar. Målet er at ein skal bidra til ein samla samfunnsdokumentasjon.

Utfordringane i arbeidet med arkiv varierer frå sektor til sektor. Den største utfordringa, handteringa av digitalt skattearkiv, er likevel felles for alle samfunnssektorar: kva slags strategiar og metodar ein skal bruke for å fange opp og bevare digital dokumentasjon over tid i autentisk og tilgjengeleg form. Det er heilt avgjerande korleis dokumenta vert fanga opp, handtert og lagra i den første fasen. Då treng ein oppdaterte regelverk og retningslinjer, og ein av dei viktigaste strategiane er derfor å gjennomgå og revidere arkivlova med forskrifter, sånn at dei er i samsvar med den teknologiske utviklinga.

Ei anna utfordring er manglar i arkivdanning og arkivbevaring i kommunal sektor, sånn som Riksrevisjonen har peikt på. Arkivverket er nå i gang med ei aktiv oppfølging av dei manglane som Riksrevisjonen har peikt på. Blant anna har Riksarkivaren ansvar for å rettleie kommunane i å samle sine arkiv på ein tilfredsstillande måte.

Ei tredje stor utfordring er å byggje magasin for papirarkiv som allereie er skapte. Statsbygg er i gang med å planleggje eit sentraldepot og nasjonalt helsearkiv på Tynset. Når forprosjektet er ferdig, vil regjeringa komme tilbake til Stortinget med den saka.

Ei fjerde utfordring er at det er bevart langt færre private arkiv enn offentlege arkiv, og det som er bevart, er samla sett mindre tilgjengeleg på grunn av manglande ordning og katalogisering. Det at me reviderer verkeområdet for arkivlova har betydning for det, men ikkje minst har Riksarkivets nye oppgåve om å skape ein heilskapleg strategi for privatarkiva, og det at Norsk kulturråds støtteordning vert retta særleg inn mot museas arbeid med privatarkiv, betydning for det, når me veit at ein tredjedel av privatarkiva er knytte til museum.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Ib Thomsen (FrP) [10:36:39]: Vi er alle enige om at det er viktig med innsyn, og det er viktig med gode arkiver. At dette er viktig for demokratiet, er vi jo alle enige om.

Men jeg var innoom et tema i innlegget mitt som gjelder Kommuneadvokaten i Oslo. Nå søker også Kommuneadvokaten i Bergen om å bli fritatt for arkivføring. Vi har like regler i hele Norge for andre kommuner, og det fungerer bra for kommuneadvokatene i Tromsø, Trondheim, Bærum og Sandefjord å ha disse reglene.

Hvorfor er Kommuneadvokaten i Oslo i en særstilling, og hva vil statsråden svare Kommuneadvokaten i Bergen når han søker om å få det samme som Oslo, altså unntak fra reglene?

Statsråd Hadia Tajik [10:37:33]: Det er sånn at Kommuneadvokaten i Oslo og Regjeringsadvokaten har fått eit mellombels unntak frå arkivforskrifta. Det er viktig for meg å understreke at arkivlova gjeld for begge desse institusjonane. Det er berre forskriftsbiten dei har fått eit mellombels unntak frå.

Dersom det skulle vere sånn at andre institusjonar, f.eks. dei som representanten Ib Thomsen nemner, kjem med liknande førespurnader, vil eg vurdere det heilt konkret. Men eg vil understreke at eg meiner at hovudregelen skal vere at ein følgjer både arkivlova og arkivforskriftene, og at terskelen skal vere svært høg for at ein får fleire mellombelse unntak frå det.

Olemic Thommessen (H) [10:38:27]: En av de mange bekymringer som har vært innenfor de arkivfaglige miljøene i forbindelse med denne meldingen dreier seg om positen i Norsk kulturråd som er tenkt som prosjektutviklings-tiltak.

Det står i meldingen:

«I den sammenhengen er det naturleg at Kulturrådet rettar støtteordninga for privatarkiv inn mot museumsfagleg relevante arkivprosjekt.»

Jeg vil gjerne ha statsråden til å utdype det punktet litt. Betyr det, som jeg hadde inntrykk av fra innlegget, at dette dreier seg om prosjekter for museer, altså i museenes regi, eller dreier det seg om en bredere tilnærming? Det vil være av stor verdi å få avklart dette.

Statsråd Hadia Tajik [10:39:15]: Prosjekta treng ikkje å vere berre i museas regi, men eit museum må vere knytt til prosjektet. Når ein rettar denne tilskotsordninga som Norsk kulturråd forvaltar, så tydeleg inn mot musea, er det fordi ein veit at dei har tilgang til ein veldig stor del av privatarkiva. Ved å målrette det på den måten, kan me dermed få mest mogleg effekt av dei pengane det her er snakk om.

Samtidig vil eg understreke at sidan 2005 har aukinga på arkivfeltet vore betydeleg, på heile 80 pst., og at eg meiner at det er viktig òg i framtida å fortsetje å styrke arkivfeltet, særleg med tanke på dei nye utfordringane som knytter seg til den digitale verkelegheita, kvardagen, og behovet for at ein har gode rutinar på det.

Olemic Thommessen (H) [10:40:09]: Nå sier statsråden at en betydelig del av de private arkivene er tilknyttet et museum på en eller annen måte. Det er nå så. Men det er også ganske mye som ikke er det.

Jeg vil forutsette at Norsk kulturråd gjør en faglig vurdering med tanke på hva som er historisk, og hva som er kulturelt. Det ligger uansett en vurdering der med hensyn til hva man vil gi støtte til, for man har jo ikke penger til alt – f.eks. en del av de kildene som representanten Skei Grande var innom. Lydarkivene eller en del av det kilde-materialet som er knyttet til fylkesarkivene, der en del organisasjoner, klubber og foreninger, f.eks., i lokalmiljøene ville avhende sine arkiver, ville jo da falle utenom. Jeg synes det er rart at man legger inn en så tydelig grense som museumstilknytning, når en instans som Kulturrådet

uansett vil gjøre et skjønn her. Er ikke det en litt firkantet tilnærming?

Statsråd Hadia Tajik [10:41:13]: Nei, tilnærminga er ikkje firkanta; ho er målretta. Og når det gjeld dei private arkiva elles, er det viktig for oss at ein har ein heilskapleg strategi i tilknytning til det. Det er derfor me har utfordra Riksarkivaren til å utforme den typen heilskapleg strategi for privatarkiva med omsyn til nivået for bevaring – kor mykje ein skal bevare av dei private arkiva, og korleis det skal bevarast – slik at me er sikre på at vår felles historie, den samfunnsdokumentasjonen me treng, ikkje berre består av det ein har tilgang på gjennom offentlege arkiv, men òg gjennom dei private arkiva.

Eg kan forsikre representanten Thommessen om at eg deler hans engasjement for dei private arkiva, og at Riksarkivaren vil setje i gang med å utarbeide denne heilskaplege strategien. Når me går igjennom arkivlova, vil me òg sjå på om me i lovs form kan tydeleggjere Riksarkivarens ansvar som koordineringsinstans for det å samle privatarkivas materiale.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1.

Sak nr. 2 [10:42:28]

Interpellasjon fra representanten Ine M. Eriksen Søreide til utviklingsministeren:

«Antallet barn utenfor skole har falt fra 108 til 61 millioner siden 1999. Framgangen kom etter at 164 land forpliktet seg til «Education for All»-målene i 2000. Men ifølge siste Global Monitoring Report, GMR, avtok framgangen i 2004, og stagnerte i 2008. I Afrika sør for Sahara øker antallet barn som ikke får skolegang. Det er positivt at lavinntektsland har økt sin innsats for utdanning siden 1999, men de er fortsatt avhengig av bistand. Andelen av norsk bistand som går til utdanning, har gått ned de siste årene og er nå på kun 6 pst. Den samlede internasjonale utdanningsbistanden har falt i 19 lavinntektsland. Tilgangen til skole er en forutsetning for å lære, men ikke tilstrekkelig. Kvaliteten på utdanningen er viktig, og en stor bekymring er hvordan behovet for lærere skal dekkes. Å nå marginaliserte grupper av barn er også en utfordring.

Hvilken strategi har statsråden for å møte disse utfordringene?»

Ine M. Eriksen Søreide (H) [10:44:01]: José Manuel Barroso sa i forbindelse med utarbeidelsen av EUs nye langtidspå program Horizon 2020 at det å investere i barn og unge er den beste forretningsidé man kan ha. For å trekke det litt videre: Det å investere i utdanning for alle er kanskje noe av det viktigste vi kan gjøre for å redusere fattigdom, for å bidra til demokratiutvikling og for å sørge for en positiv utvikling i fattige land. Det har enorme ringvirkninger å bidra til utdanning. Det skaper økonomisk vekst – ikke minst blir den mer langsiktig – det bidrar til et velfungerende demokrati, og ikke minst reduserer det og

gjør det vanskeligere for diktaturer og autoritære regimer å holde på makta. Det bidrar til utjevning – der utdanning også når de fattigste.

For jenter har utdanning kanskje enda større ringvirkninger enn det har for noen annen gruppe. Det er fortsatt slik at flere jenter enn gutter holdes ute fra skolegang, men for de jentene som får utdanning, ser man at det bidrar til at det utsetter alderen for når de giftes bort i mange land. I snitt utsettes alderen fra 14 år til 17 år, de får i gjennomsnitt færre barn, og det å utsette tidspunktet for første fødsel bidrar til å redusere både mødre- og barnedødelighet. Vi vet også at barn av utdannede mødre får mer næringsrik mat, og ikke minst at utdannede mødre og kvinner bidrar til utdanning for sine barn igjen – med andre ord: Det er mange positive ringvirkninger.

Det har vært flere år med positiv utvikling. Siden 1999 er antallet barn som holdes utenfor skole, redusert fra 108 millioner til 61 millioner. Det er flere jenter som går på skole, spesielt i et land som Afghanistan, og det er en veldig gledelig utvikling. Det har komiteen hatt gleden av å se på nært hold ved et par anledninger.

I perioden fra 1999 til 2004 økte antallet barn i skole i Afrika sør for Sahara med 21 millioner. Men framgangen avtok i 2004, og den stagnerte i 2008. For å bruke Afrika sør for Sahara som ett eksempel igjen: Det er nå det området i verden der andelen barn utenfor skole øker – 1,6 millioner flere barn får nå ikke gå på skole i Afrika sør for Sahara.

Vi ser at 60 millioner av de barna i hele verden som fikk tilgang til skole, faller ut av skolen før de når 4. klasse – ikke minst ser vi at mange titalls millioner gjennomfører skolegang uten å tilegne seg de grunnleggende ferdighetene. Så vi har mange utfordringer på den globale arenaen. Den ene er kvantiteten – vi må få enda flere barn inn i skole – men ikke minst er det utfordringer også når det gjelder kvalitet.

Vi har en stor jobb å gjøre når vi nå diskuterer agendaen for det som skal skje etter tusenårsmålenes utløp i 2015. Flere har vært inne på viktigheten av å nå særlig de marginaliserte gruppene. I denne sammenheng er det typisk barn som lever i krigs- og konfliktområder, en ekstremt sårbar gruppe. Det er ikke alltid så viktig at de lærer å lese og skrive når skole settes opp i en krigssone, men at de beholder en normalitet i hverdagen – noen rammer som gjør at de får tankene vekk fra den konflikten de er midt oppe i. Komiteen besøkte en flyktingleir på grensen mellom Tyrkia og Syria i november i fjor. Der var skoletilbud noe av det aller viktigste de framhevet som tilbud til barna.

En annen marginalisert gruppe er funksjonshemmede barn, som sjelden sendes på skole, og ikke minst vet vi at det er en stor utfordring å få til skolegang for barn som bor på landsbygda, sammenlignet med barn som bor i byer. Det er lett å telle og lett å få inn på skole barn som bor i sentrale strøk; det er vanskeligere med andre.

Det er tre ganger så mange elever som ikke lærer å lese og skrive etter 3. klasse som det er barn som står utenfor skolegang – vi har altså enorme utfordringer også med innholdet.

Vi vil mangle omtrent 5,5 millioner lærere i 2015, og

det gjelder i et stort spekter av land. Vi trenger en strategi for å møte det – og ikke minst: Vi trenger å tenke at det også er noe etter grunntdanning. Det holder ikke bare med grunntdanning; vi må også tenke videregående utdanning og høyere utdanning.

Norge må ta et lederskap i diskusjonen om hva som skal være på agendaen etter 2015 – etter at tusenårsmålene skal være nådd. Nå blir jo ikke alle tusenårsmålene nådd, men det er viktig at Norge er en aktiv pådriver. Det at man fikk forpliktet 164 land til «Education for All»-målene i 2000, viser at det nytter – noen må gå foran og ta lederskap. Vi ser også at utdanningsbistanden som gis globalt, faller. Det har mange årsaker, men det er viktig at Norge her viser vei i en motsatt retning.

Norge gjorde en prioritering fra budsjettet for 2007, og det har fått konsekvenser. Det er helt åpenbart at det er prioriteringer – og det er helt legitimt å prioritere – men man må vite at det har noen synlige konsekvenser. Da ble utdanning tatt ut av listen over prioriterte områder i utviklingspolitikken. En samlet utenrikskomité i sin tid og en utenriks- og forsvarskomité nå i vår tid har påpekt at man ønsker å snu den trenden, og at andelen som går til utdanningsbistand, skal øke.

Erik Solheim sa i en interpellasjon jeg hadde om dette temaet i februar 2008:

«Utdanning er ikke utelatt fra Regjeringens utviklingssatsing, men vi har valgt ut noen få områder hvor vi har trappet opp de økonomiske beløpene.»

Det er helt riktig, og det skal jeg straks komme tilbake til.

I Ny Tid 12. april 2007 sa også daværende utviklingsminister Erik Solheim:

«Men jeg er ikke villig til å si at utdanning er jobb nummer en, at det er viktigere enn fred i Sri Lanka, likestilling for kvinner eller klimatrusslene.»

Det er en helt legitim prioritering, men vi må være klar over at det har noen konsekvenser.

I går kom det nye tall fra Norad som viser hvordan det står til med fordelingen av bistandspengene i Norge. Det er en veldig nyttig oversikt som gir godt innblikk i hvordan vi bruker pengene. Fra 2005 til 2012 har den norske bistanden økt med i overkant av 9 mrd. kr. I 2005 brukte vi 1 mrd. kr på grunntdanning i fattige land, i 2012 bruker vi 1 mrd. kr på grunntdanning i fattige land. I 2005 brukte vi 1 mrd. kr på klima- og miljøtiltak, i 2012 bruker vi 5 mrd. kr. Det er viktige spørsmål. Jeg vet at utviklingsministeren helt sikkert også kommer til å si at det er viktig å ha lys å lese under når man skal gå på skole, og det er jeg helt enig i. Men det viser også at en prioritering er mulig, og vi mener at den prioriteringen regjeringa har gjort, har gått for langt bort fra å satse på utdanning.

Bondevik II-regjeringa, som satt fra 2001 til 2005, hadde som sitt hovedmål at utdanning var jobb nr. 1. Målet var å doble utdanningsbistanden i perioden, og det klarte vi. Det er nå slik at vi bruker mindre i utdanningsbistand til alle land i hele verden enn det vi bruker på bistand til ett land, nemlig Brasil. Det er en tankevekker. Det er også slik at bistanden til Afrika har gått ned med ca. 500 mill. kr fra i fjor. Hvis vi samtidig ser på tallene som Norad legger

fram – der også dette tallet sto – ser vi samtidig at andelen barn i Afrika sør for Sahara som ikke får utdanning, øker. Det er dramatisk.

Så hørte jeg utviklingsministeren si i dag morges at Norge ikke skal betale for utdanning til fattige land, at det må være riktig og viktig at fattige land selv betaler for sine barns skolegang. Skal det argumentet ha gyldighet, kan vi bare slutte med utviklingspolitikk, for det er jo det vi driver med. Vi ønsker å støtte opp under visse prosjekter og visse tematiske prioriteringer i land der vi er engasjert, på samme måte som regjeringa helt sikkert ikke mener at man ikke skal betale for klimatiltak i fattige land. Det er jo det Norge bruker store deler av sine utviklingsbudsjetter til nå.

Så det er altså viktig fortsatt å ha en oppmerksomhet om at politisk synliggjøring er viktig. Det at vi skal bruke penger på utdanningsbistand, betyr ikke at vi fratar landene selv et ansvar for å bidra. Tvert imot ser jeg det som veldig positivt at flere lavinntektsland nå øker sin andel av budsjettene til utdanning. Men vi skal være med og hjelpe til, og vi skal ta en lederrolle internasjonalt for å bidra til at andre land gjør det samme. Det å investere i barn og unge er ikke bare den beste forretningsideen man kan ha, det er definitivt den aller viktigste og mest effektive måte å drive utvikling på, og er det som kanskje gir de aller største ringvirkninger av alt.

Statsråd Heikki Eidsvoll Holmås [10:54:10]: Det å diskutere hvordan verdens unger skal kunne få en god utdanning er viktig. Det er viktig for landet, for selv om utdanning ikke automatisk gir økonomisk vekst, er det ingen land som har opplevd langsiktig økonomisk utvikling uten å investere i sin egen befolkning. Det er viktig for demokratiet, fordi kunnskap er makt, og ikke minst er det viktig for en rettferdig fordeling. Hvis du får tilgang til utdanning, uavhengig av hvor stor lommeboken til din far eller din mor er, er det viktig for å skape muligheter for ungene.

Heldigvis er det sånn at flere og flere jenter og gutter i fattige land får utdanning i 2013 enn før, og norsk bistand bidrar til det. De fattige landene og de fattigste landene rykker stadig nærmere tusenårsmål nr. 2, skolegang til alle, og tusenårsmål nr. 3, likestilling i utdanningen. Det er bra. Norge bidrar til disse resultatene. Vi er blant verdens største givere til FNs arbeid for å oppnå tusenårsmål nr. 2 og den desidert største enkeltgiveren til UNICEFs fond for å sikre at jenter har like god tilgang til utdanning som gutter. Så her leverer vi godt.

Denne uken publiserte Norad oppdaterte tall for norsk bistand i 2012. Der står det at Norge har doblet utdanningsbistanden over de siste ti årene, fra 855 mill. kr i 2002 til 1,6 mrd. kr i 2012. I 2011 gikk den samlede bistanden i verden ned for første gang siden 1997. Det var et utslag av den økonomiske tilbakegangen i giverlandene. Dette rammet også utdanningsbistanden. Den økte derimot fra givere som Norge, Danmark, Storbritannia og Tyskland. Til sammen utbetalte Norge over 16 mrd. kr til utdanning i denne perioden. Det er solide bidrag som gjør en forskjell for fattige barn, og plasserer oss bra internasjonalt.

Vi kan godt diskutere hvor stor andel av bistandsbudsjettet som bør gå til utdanning, men vi kan ikke gjøre det

uten først å slå fast at norsk utdanningsinnsats er stor, god og viktig. La meg derfor først beskrive vår utdanningsinnsats og virkeligheten vi møter, i litt større detalj.

Jeg er helt enig med representanten Eriksen Søreide i at arbeidet med tusenårsmålene ikke er over – det må fortsette. Det er jo en legg på to år fra vi oppnår ting til de rapporteres. Så hvordan det går i 2015, vet vi egentlig ikke før i 2017, men vi må stå på for å sørge for at tusenårsmålene på dette området blir nådd.

Utfordringene er store og de er mange, både for utviklingslandene og for oss som er en stor giver. Fra 2008 til 2010 økte antallet barn i Afrika sør for Sahara som ikke fikk skolegang, med 1,6 millioner – altså kreves det fortsatt innsats. Men når det gjelder antallet barn som får utdanning – og som fikk utdanning i løpet av den perioden – er utviklingen også positiv. I Etiopia alene økte antallet barn på skolen med 8,5 millioner på ti år. Befolkningsveksten går imidlertid så fort i så mange utviklingsland at kapasiteten ved skolene ikke holder tritt. I Afrika sør for Sahara har befolkningen økt med 2,5 pst. omtrent per år siden årtusenskiftet. I Uganda, som har verdens yngste befolkning, er nå 80 pst. av innbyggerne under 30 år. Det er klart at det gir enorme utfordringer for en god del utviklingsland.

En annen direkte årsak til manglende skolegang for mange barn i fattige land er krig og konflikt. Norsk bistand går til fred og forsoning, og det skal nettopp føre til at barn skal kunne gå på skole, foreldrene arbeide etc. Det å sørge for utdanning til unger som er i krigs- og konfliktområder og i sårbare stater, er en prioritert del av den norske utdanningsbistanden, for nettopp i disse områdene er ikke myndighetene selv i stand til å stille opp for ungene.

Det blir altså feil å se økningen i antall barn uten utdanning kun som et resultat av mangel på finansiering, for situasjonen er sammensatt og innsatsen må settes inn på flere områder. Økonomisk utvikling er viktig, befolkningsveksten må reduseres, og uroligheter og krig påvirker ungers adgang til utdanning. Det at statene selv blir i stand til å sørge for og faktisk prioriterer utdanning for egen befolkning, er etter vår regjerings oppfatning helt fundamentalt for å lykkes med dette.

Hva er det så som er utdanningsstrategien vår? Vi snakker da først og fremst om grunnutdanningen i denne sammenhengen, for det er det jeg oppfatter at representanten Eriksen Søreides interpellasjon handler om. All forskning viser at utdanning er den investeringen som lønner seg både for folkene det gjelder og for samfunnene. Vår mest sentrale utfordring i utdanningssamarbeidet er å bidra til at flere mennesker og flere land får del i den positive gevinsten som utdanning kan gi. Det er faktisk sånn at størstedelen av verdens fattige land nå bor i mellominntektsland. 70 pst. bor i mellominntektsland. Det stiller etter min oppfatning krav til ny tenkning. Hvis vi skal gjøre bistanden overflødig – det må jo være målet – må vi se på fordeling innenfor land i tillegg til mellom land, selv om de største forskjellene i verden fortsatt er mellom de rikeste landene og de fattigste landene.

Som representanten vil høre mer om i morgen når jeg legger fram regjeringens fordelingsmelding, er regjeringen

opptatt av at utviklingslandene må bli enda bedre til å finne ressurser og ta ansvar selv. Mer bistand til å øke skatteinntektene er noe av det vi gjør, og det oppfattet jeg egentlig at Høyres Peter Skovholt Gitmark var kritisk til da vi sist debatterte dette her på Stortinget.

En mer rettferdig fordeling er det fundamentale instrumentet for varig utvikling, også på utdanningsfeltet. Regjeringen vil legge mer vekt på respekten for at menneskerettighetene skal være et kriterium for bistand fra Norge, og retten til utdanning er en sånn menneskerettighet. En rettighetsbasering av utviklingspolitikken betyr derfor at vi skal bidra til å sørge for at alle menneskers grunnleggende menneskerettigheter oppfylles. Her føler jeg at regjeringen har et enstemmig storting bak seg, med unntak av Framskrittspartiet, som fra denne talerstolen har sagt at de er prinsipielle motstandere av å gi støtte til andre lands myndigheter så de kan satse bl.a. på utdanning. Det oppfatter jeg som underlig, for hvis vi ikke skal bidra med vår støtte til å gjøre statene i stand til å ivareta sine menneskerettighetsforpliktelser overfor egne innbyggere ved å bygge opp parallelle systemer, mener jeg at det vil være en feilslått utviklingspolitikk.

Heldigvis ser vi allerede en positiv utvikling flere steder på utdanningsområdet. Selv blant de fattigste landene tar nå myndighetene mer ansvar. Tall fra UNESCO viser at offentlige utgifter til utdanning i Afrika sør for Sahara i snitt har økt med 5 pst. årlig fra 1990 til 2010. I Tanzania, som jeg besøkte sammen med kunnskapsministeren rett før påske, økte den tanzanianske regjeringen sin egen investering i utdanning fra omtrent 2 pst. av bruttonasjonalprodukt i 1999 til over 6 pst. av bruttonasjonalprodukt ti år senere. Det er sånn vi vil ha det. Det er den veien vi må gå. Landene må selv finansiere ungenes utdanning, og vår utviklingspolitikk skal i større grad rette seg inn mot å gjøre landene i stand til det. Folk er ikke dumme. Utviklingslandene er ikke dumme. De skjønner at de må investere i sin egen befolkning.

Landene har altså ikke erstattet egen pengebruk på utdanning med bistand utenfra. Ifølge en rapport fra tenketanken Research for Development skyldes to tredjedeler av økningen i offentlige utgifter til utdanning i Afrika sør for Sahara fra 1999 til 2007 ikke bistand, men økte inntekter som følge av økonomisk vekst. Oppi dette er det riktig å si at det er store variasjoner, og representanten Eriksen Søreide viser til at mange land fortsatt er avhengige av bistand. Det vil mange land dessverre fortsatt være, men trenden er positiv. Norge skal støtte de landene som viser at de tar retten til utdanning på alvor.

Vi skal fortsette å rette midler inn mot de mest utsatte gruppene av barn som ikke får skolegang fordi de bor i spesielt sårbare områder av verden. Blant de 20 landene som mottar mest utdanningsstøtte fra Norge i 2011, er ni rangert som sårbare stater. Unger i de landene skal vi prioritere også framover. De frivillige organisasjonene står spesielt sentralt i arbeidet der myndighetene ikke fungerer, eller i land som kommer fra konflikt. Personer med funksjonsnedsettelse og barn i situasjoner med krig og konflikt er overrepresentert blant dem som ikke vil få oppfylt sin rett til utdanning ved hjelp av tusenårsmålene, og derfor er det

å sørge for universelle mål ekstremt viktig. I år bevilget regjeringen og Stortinget 75 mill. kr ekstra til de frivillige organisasjonenes arbeid med barn i krig og konflikt, og dette feltet prioriterer vi i det internasjonale samarbeidet også.

Skolegang handler ikke bare om plasser, men det handler også om kvaliteten i skoletilbudet. Når vi nå arbeider med nye utviklingsmål i post 2015-agendaen, vil jeg ha mer oppmerksomhet om innholdet i undervisningen. Nettopp det at vi har opplevd en stor vekst i antall plasser, er oppnådd bl.a. ut fra en slags tellekantmetode – du dytter flere folk inn i klasserommet – men det fører ofte til at det i andre enden er flere mennesker som ikke kan lese og skrive, selv om de har gått mange år på skole.

A k h t a r C h a u d h r y hadde her overtatt presidentplassen.

Ine M. Eriksen Søreide (H) [11:04:33]: Jeg takker statsråden for svaret. Jeg vil si at det er en mindre polemisk utviklingsminister vi har nå enn vi hadde tidligere, og jeg ser positivt på at det virker som han vil ta opp en del av de problemstillingene som åpenbart kommer til å være viktige i det norske arbeidet med utviklingsagendaen framover. Det er selvfølgelig ikke sånn at Norge alene bestemmer hvordan utviklingsagendaen skal være – jeg hadde nær sagt heldigvis er det ikke sånn – men de innspillene vi gir, kommer til å være viktige og toneangivende fordi vi er en betydelig aktør når det gjelder utviklingspolitikk i verden. Det betyr også at de politiske signalene vi sender om hva vi prioriterer fra norsk side, selvfølgelig også kommer til å være viktige.

Når statsråden snakker om en økning og om hvordan man har doblet utdanningsbistanden siden 2002, kommer jo mesteparten av denne økningen i regjeringsperioden fra 2001 til 2005. Men det som bekymrer meg, er at når vi ser på grunnutdanning, altså kanskje det aller viktigste – nær 80 pst. av norsk utdanningsbistand går til grunnutdanning – har den stått på stedet hvil siden 2005, altså på ca. 1 mrd. kr. Det er mange andre poster og områder som også har økt ganske betydelig i perioden, og jeg tror det er viktig at man holder fast ved at utdanningsbistanden skal utgjøre en betydelig del av de norske utviklingsbudsjettene.

Det er mange utfordringer. Det jeg gjerne vil at statsråden sier noe mer om, er hvilke strategier vi har for å møte også det som er, og kommer til å bli, en ganske stor lærermangel – apropos det som statsråden sa helt mot slutten av sitt innlegg, om viktigheten av kvalitet, ikke bare av kvantitet. Jeg vet at da komiteen sist hadde møte med Anthony Lake, generaldirektøren i UNICEF, var han veldig opptatt av hvordan man sammen kan lage strategier for å nå de mest marginaliserte gruppene. Jeg vil gjerne at statsråden sier noe mer om det, fordi det er et så vesentlig poeng for framtidens utdanningspolitikk globalt. Når man ikke de marginaliserte gruppene, både barn i krig og konflikt og dem som av ulike årsaker ikke sendes på skole, klarer vi ikke å nå målene.

Det som også har vært et spørsmål som jeg vet flere av organisasjonene, bl.a. Plan og Redd Barna, har disku-

tert og ønsket, har vært at utdanning – på linje med energi og miljø, helse og sosial – får en egen budsjettlinje, altså at man samlet sett ser hvor mye som går til utdanning. Det er litt rart at utdanning ikke har det i budsjettet, og det er en utfordring som jeg sender videre til statsråden, om det kunne være et poeng å prøve å synliggjøre det tydeligere, også fordi det kan bidra til å bedre debatten om utdanningsbistand. Det er mye debatt om mange sider ved norsk utviklingspolitikk, men jeg syns ofte vi kunne trenge enda bedre og mer substansiell debatt, både om utdanningsbistand og for så vidt også andre områder.

Statsråd Heikki Eidsvoll Holmås [11:07:47]: La meg ta noen av de tingene som Ine Marie Eriksen Søreide trekker fram. Det ene er spørsmålet om egen budsjettlinje. Det har jeg ikke tenkt at vi skal gjøre. Det var jo Eriksen Søreides egen regjering, altså den forrige regjeringen, som hadde et veldig sterkt landfokus, og sa land, land, land. Så er det vår regjering som har trukket det opp, og sagt at det er noe vi trekker ut i egen budsjettlinje: energi og klima og miljø, skog.

Jeg mener det er dette som er den ene viktige debatten om utdanning og norsk utdanningsstøtte: Er det ikke landene selv som har hovedansvaret for utdanningspolitikken? Og er det ikke mye bedre, i stedet for at vi skal drive på og finansiere de normale utviklingslandene, altså Tanzanias og Mosambiks utdanningsopplegg, at vi bruker pengene og bistandspengene på å sette landene i stand til selv å skaffe seg inntekter? For vi ser at når de gjør det, så prioriterer de utdanning til sin egen befolkning. Jeg mener at det er hovedlinjen. Jeg mener at norsk støtte til utvikling av utdanningspolitikken bør måles mer på om de landene som vi er inne i og samarbeider med, lykkes med å sette av en stadig større andel av sine egne penger til utdanning, i stedet for at vi skal finansiere utdanning i de landene. Jeg tror det er mye mindre bistandsavhengighetsskapende, og jeg mener det er riktig. Men på noen områder er det viktig at vi gjør en jobb. Det er viktig at vi gjør en jobb i krig- og konfliktområder, og derfor sier vi veldig tydelig at det ved humanitær bistand skal settes av penger til utdanning til ungene som opplever flyktningekonflikter. Representanten nevnte Syria, men vi har også Somalia og flere andre land der dette er aktuelt. I Sør-Sudan og andre land som kommer fra krig og konflikt, der skal vi gjøre jobben. Nå kommer vi også til å legge større vekt på overfor norske organisasjoner og internasjonale organer at man sørger for at utdanningen tilrettelegges for funksjonshemmede. Funksjonshemmede er den viktigste marginaliserte gruppen som Eriksen Søreide trekker opp, og vi sier at dette må vi prioritere.

Når det gjelder jenter, er vi som sagt den største enkeltgiveren allerede i dag til UNICEFs fond, som jobber for dette, fordi jenter og likestillingspolitikk er et tverrgående hensyn.

Helt til slutt en utfordring til Eriksen Søreide: Er det utfordrende for dere at dere, hvis dere får flertall, skal samarbeide i regjering med et fremskrittsparti som er motstander av stat-til-stat-bistand, og som vil kutte 7 mrd. kr i bistan-

den? Stat-til-stat-bistand vil være avgjørende for å oppnå FNs tusenårsmål.

Presidenten: Statsråden bes bruke tiltaleformen «president» i senere innlegg når han skal henvende seg til representantene.

Eva Kristin Hansen (A) [11:11:20]: Å sikre barn og ungdom utdanning må være et viktig mål i utviklingspolitikken, for i dag er det mange som ikke får den muligheten i det hele tatt. Vi ser at i mange land hvor barn faktisk begynner på skolen, ramler flere ut og slutter i altfor ung alder. 71 millioner i ungdomsskolealder går ikke på skolen. Dette er alvorlig, og det er derfor viktig at utdanning står høyt på den internasjonale dagsordenen, og at land går sammen om å bidra.

Interpellanten kritiserer i sitt innlegg regjeringen og mener at Norge bør bruke mer penger på utdanning. Det er helt greit å mene at man bør bruke mer penger på utdanning, men å framstille det som om det ikke satses fra regjeringens side, er faktisk feil. Norge bruker i dag 1,6 mrd. kr på ren utdanningsbistand. I tillegg brukes det midler over andre budsjettposter, som kanskje ikke er like synlige og lette å lese. For eksempel brukes det penger på yrkesutdanning innenfor landbruk, men da finner man tallene under landbruk og ikke under utdanning. Men uansett hvordan du leser det, det satses på utdanning fra Norges side. Vi er det sjette største giverlandet til grunnutdanning på verdensbasis.

Det snakkes om andelen vi bruker på utdanning, som interpellanten mener er for lav. I løpet av de siste par årene har det vært en rekke interpellasjoner fra Høyre og fra resten av opposisjonen om bistand, hvor regjeringen får kritikk for at man ikke bruker nok penger, og for at andelen som brukes på utdanning, på barn, på helse og på menneskerettigheter, er for liten – de mener at den andelen må opp. Det som hadde vært interessant i den sammenheng, var å summere opp alle disse andelsøkningene man ønsker seg, og så få det til å rime med at man ønsker å kutte i bistandsbudsjettet, som Høyre faktisk ønsker å gjøre. Og det samme partiet tar ofte opp i debatter at de mener at det er feil at regjeringen har satt seg som mål at bistanden skal være 1 pst. av bruttonasjonalinntekten, for da er det plutselig antall kroner som teller, ikke procenter og andeler. Dette får ikke jeg helt til å henge på greip.

Høyre ønsker seg en ny retning på utviklings- og bistandspolitikken, og det er helt greit. Høyre ønsker å bruke mindre penger, man ønsker ikke å ha 1 pst.-målet, man vil endre finansieringsordningen for organisasjonene, man vil kutte i antall land man gir bistand til, man vil ha en geografisk og tematisk samling og satse på andre virkemidler, slik som handel. Dette er helt akseptable standpunkter å ha, men jeg er uenig i de fleste av dem. Jeg mener f.eks. at å kutte all støtte til Latin-Amerika er helt feil. Hvis vi ser på den bilaterale utdanningsbistanden til land der, vil man med Høyres opplegg måtte kutte overfor mange land. Man må kutte 7 mill. kr til Colombia, 2 mill. kr til El Salvador, 14 mill. kr til Nicaragua, 3 mill. kr til Peru – for å nevne noen – i bistand til utdanning, som man er så opptatt av.

At det er uenigheter mellom partiene når det gjelder politiske prioriteringer på mange områder, er normalt. Sånn er det i politikken. Men jeg synes det er nesten litt ugreit når det blir sagt at regjeringen og stortingsflertallet ikke satser på utdanning i bistanden. I løpet av det siste tiåret er bistandsbudsjettet nominelt blitt doblet, og støtten til utdanning er doblet parallelt med det. Det er helt legitimt å mene at dette ikke er bra nok, men jeg synes det er spesielt når kritikken kommer fra et parti som faktisk vil bruke mindre penger på bistand, og som ønsker å gå inn i et forpliktende samarbeid med et parti som ønsker enda større kutt i bistandsbudsjettet.

Tom Staahle (FrP) [11:15:20]: En hedersmann, Nelson Mandela, har sagt at utdanning er det viktigste våpen hvis vi vil oppnå forandring i verden. Det er jeg enig i.

Mer enn 61 millioner barn har i dag ikke tilgang til grunnutdanning, og drøyt 775 millioner av verdens voksne befolkning kan ikke lese og skrive fordi de aldri har gått på skolen. Alle går de glipp av en grunnleggende menneskerettighet: retten til utdanning.

Utdanning er en grunnleggende rettighet og et førende prinsipp for alle de andre menneskerettighetene. Denne retten ble slått fast for første gang i FNs verdenserklæring om menneskerettigheter fra 1948. En rekke påfølgende konvensjoner og erklæringer styrker og bekrefter denne retten. Vi vet at utdanning fremmer og styrker den enkeltes frihet og vil bidra til å bekjempe fattigdom og skape muligheter for nasjoner som sliter i dag, til å møte fremtiden på en måte som gjør at de på sikt kan skape sin egen framtid. Det er viktig.

Norge er en nasjon som gjerne slår seg på brystet og formidler budskapet om Norge som bistandsnasjon. Tallene viser at Norge i 2012 ga bistand på 27,6 mrd. kr. Men ser vi på hva disse midlene går til, er det etter min mening grunn til å reflektere over hvordan disse midlene brukes og fordeles.

For 2010 utgjorde den norske bistanden til utdanning 7,8 pst. av den totale norske bistanden, til sammen 1,6 mrd. kr. Nå er andelen nede i 6 pst. Ser vi dette opp mot bistandsmidlene på 27,6 mrd. kr, er andelen som går til utdanningstiltak, ingenting å skryte av. Antallet kroner er det samme. Reelt sett blir dette altså en nedgang, en feil prioritering av bruk av midlene og en nedprioritering av utdanning.

Ser vi på listen over mottakerland, ser vi også at bistanden i dag knyttes opp til utbetalinger f.eks. til energisektoren og skogbevaring. Et av de landene som mottar mest i bistand i dag, er Brasil. Da kan man jo stille spørsmålet om bruken av midler gir en best mulig effekt. Det er jo det som må være hele intensjonen med hensyn til bistand, hva du får igjen, og hva effekten er av de midlene man bruker.

Fremskrittspartiet mener nemlig at fundamentet i en bærekraftig utviklingspolitikk må være at u-landene etter hvert skal kunne klare seg uten overføringer. Da er det etter vår mening ytterst viktig å bygge opp under virkemidler som sikrer at dette kan skje. Utdanning er nettopp et slikt virkemiddel. Derfor bør norsk bistand i sterkere grad målrettes, og utdanning er et tiltak som bør

sikres en større del av den bistandspotten Norge fordeles.

Men vi kan ikke underslå det faktum at vi også har sett dårlige eksempler på bruk av bistandsmidler til utdanning av barn. Eksempler der palestinske barn gis opplæring i å hate jøder, er et eksempel på feil bruk av bistandsmidler som skaper mer problemer enn godt er. Derfor er det avgjørende at norsk bistand i fremtiden ikke fungerer etter innfallsmetoden, men vektlegger konkrete tiltak som sikrer utvikling, kompetanseheving og at mottakerlandene dermed gis mulighet til å klare seg selv, og at Norge dermed kan redusere sitt totale bistandsbudsjett, ettersom flere og flere mottakerland kan stå på egne ben og med en utdannet befolkning.

Peter Skovholt Gitmark (H) [11:18:45]: La oss først bevege oss litt i makro og glede oss over at andelen fattige i verden har gått dramatisk ned de siste 15 årene. 450 millioner mennesker har arbeidet seg ut av fattigdom. Det er nå vesentlig færre barn som ikke går på skolen, og antallet har gått fra 108 millioner til 61 millioner siden 1999. En rekke land øker sin utdanning eller sine utdanningsbudsjetter, og for lavinntektsland har økningen vært på hele 7,2 pst. årlig siden 1999. Dette er det grunn til å glede seg over, og dette er det grunn til å ha med i debatten. Problemene oppstår likevel når man ser at antallet barn som ikke er på skolen, har stagnert siden 2008.

Utdanning er et hovedsatsingsområde for Høyre. God utdanning er et av de viktigste virkemidlene for å oppnå utvikling og fattigdomsreduksjon. Utdanning for alle er et premiss for å sikre kunnskap og arbeidskraft som kan bidra til økonomisk vekst og utvikling.

Utdanning er også avgjørende som virkemiddel for å oppnå utviklingsmålsettinger knyttet til helse, likestilling og økonomisk deltakelse. Deltakelse i utdanning er også beskyttende: Barn og ungdom i utdanning utsettes i mindre grad for kriminelle handlinger som seksuelle overgrep. I tillegg giftes kvinner som har utdanning, senere, de føder barn senere, og det fremmer en rekke andre viktige områder som helse, hygiene og ernæring, spesielt også for deres barn senere.

Tilgang til gratis grunnutdanning er en menneskerett. Det er forankret i FNs barnekonvensjon. Den internasjonale fremgangen for å sikre barn tilgang til utdanning har dessverre stanset opp. I tillegg til de 61 millioner barna som er utenfor utdanningssystemet, er det et stort antall barn som opplever dårlig kvalitet i undervisningen og at de lærer lite, eller at de faller ut av skolen. Mangelen på kvalifiserte lærere verden over er stor, og den øker. Den er anslått til å være på over fem millioner lærere i 2015.

Hoveddelen av disse barna befinner seg i områder med krig og konflikt eller i Sør-Sahara. De er blant de fattigste, de er de marginaliserte befolkningsgruppene som etniske minoriteter eller barn med funksjonsnedsettelse. Funksjonsnedsettelse, eller funksjonshemninger, er noe av det viktigste for å forklare hvorfor barn holdes utenfor utdanningssystemet, og det er uakseptabelt. Det er bekymringsverdig og et tegn på at utdanning til alle nedprioriteres.

Høyre vil styrke arbeidet for utdanning for alle. Det er

viktig å støtte land i å sikre tilgang for alle til gratis grunnutdanning og et godt læremiljø med kvalifiserte lærere. For å klare det må vi bygge opp egen kapasitet, vi må ta et internasjonalt lederskap, og vi må inkludere oss langt mer i prosessen frem mot de nye utviklingsmålene.

Norsk utviklingsinnsats er stor, god og viktig, sa statsråden. Det er jeg helt enig i. Men norsk utdanningsbistand kan være større, bedre og enda viktigere, og det ønsker Høyre å gjøre noe med. Grunnutdanning har stått stabilt på 1 mrd. kr fra 2005 til 2012. Utdanning forsvant som prioritert mål i 2007. Barns rettigheter er ikke prioritert, som min interpellasjon før påske viste. Og utdanningskompetanse i Utenriksdepartementet og på våre ambassader er bygget ned siden 2005. Men alle land, uavhengig av om de er fattige eller rike, har ansvaret for egen befolkning og ivaretagelse av egen befolknings rettigheter. Det å endre skattesystem, det å være med på å bygge opp nye muligheter for skatteinntekter, tar tid.

For Høyres utviklingspolitikk er et mål varig ut av fattigdom, demokrati og menneskerettigheter. Vi kan og skal bidra, og for å få det til trenger vi å bidra i sterkere grad med også utdanning og på utdanningsfeltet. Høyre vil at Norge i større grad skal ta et lederskap internasjonalt og bruke vår utviklingspolitikk for å nå våre målsettinger: varig ut av fattigdom, menneskerettigheter og demokrati.

Snorre Serigstad Valen (SV) [11:23:58]: Jeg vil takke interpellanten for en god interpellasjon og et godt innlegg.

I morgen legger statsråd Heikki Eidsvoll Holmås fram stortingsmeldingen om rettferdig fordeling i utviklingspolitikken. Det handler så klart også om retten og muligheten som alle mennesker skal ha til en god utdanning. Utdanning er veien ut av fattigdom for veldig mange mennesker, og utdanning er en helt avgjørende forutsetning for å utjevne sosiale forskjeller. Fellesskolen vi har bygd opp her i Norge, er et veldig godt eksempel på akkurat det.

Men det kan også sies at mer rettferdig fordeling er en forutsetning for mer og bedre utdanning. Om man f.eks. sørger for at fattige land og mellominntektsland får de skatteinntektene de skal ha, som flere har vært inne på, gir det muligheten til å finansiere gode offentlige tjenester som f.eks. helse, som jeg vet at opposisjonspartiene er opptatt av, og utdanning, som flere av opposisjonspartiene sier de er opptatt av. Fravær av krig og konflikt er en helt avgjørende forutsetning for tilgangen til gode offentlige tjenester som helse og utdanning. Og det å bekjempe barnearbeid og sørge for at barn ikke brukes som barnesoldater, er selvfølgelig en viktig forutsetning for at barn skal kunne ta utdanning.

Norge er den klart største enkeltgiveren til UNICEFs arbeid med jenter og utdanning, og som ministeren har påpekt, er utdanningsbistanden doblet de siste ti årene. Det deler vi æren for med en tidligere borgerlig regjering – det har interpellanten helt rett i.

Da kan vi godt ta en diskusjon om andelen av de norske utviklingsmidlene som går enten til utdanning, til helse, til menneskerettigheter eller til andre ting, men det er verdt å minne om at andelen ikke sier noe om den nominelle vekten, og da spesielt når utviklingsbudsjettet har økt så kraf-

tig under den rød-grønne regjeringen. Da havner vi fort i den merkelige situasjonen at det faktisk at vi har økt innsatsen så dramatisk på så mange områder, brukes som et argument mot regjeringen på utdanningsfeltet, selv om det også har økt.

Interpellanten snakket mye om prioriteringer med den klare oppfatning at Norge de siste årene ikke har prioritert utdanning. Men innsatsen er jo økt. Høyres fokus på andeler mener jeg i realiteten er en elegant måte å tildekke det faktum at de selv sannsynligvis vil øke utdanningsandelen på utviklingsbudsjettet ved å kutte i det meste annet. For all bistand utenom Afrika har Høyre varslet at de skal kutte – all bistand utenom Afrika. Det utrolig viktige én-prosent-målet, som har gitt Norges doubling av utviklingsbudsjettet, og som jeg vet at f.eks. Kristelig Folkeparti er opptatt av, har Høyre sagt at de skal fjerne. Men Fremskrittspartiet, som er mot bistand på prinsipielt grunnlag, og som vil kutte 7 mrd. kr på inneværende års budsjett til utvikling, skal inn. Det hjelper lite om andelen som brukes på utdanning øker, om summen som brukes på utdanning går ned. Det er den mest tenkelige fasiten på dette regnestykket.

Den aller beste måten å sikre økt innsats for utdanning i utviklingspolitikken på er for det første at én-prosentmålet holdes – det er jo hele basen for den kraftige økningen vi har hatt i vår internasjonale solidaritet med andre land – og så er det å holde Fremskrittspartiet unna regjeringkontorene, sånn at man ikke kutter mange milliarder i utviklingsbudsjettet. Dette er en logikk jeg tror de aller fleste, hvis de tenker seg om, er helt enig i. Om en ny regjering skal kutte så omfattende i utviklingsbudsjettene som det jo ser ut til, vil det verken slå godt ut for Norges innsats eller mottakerlandenes evne til å utdanne og rekruttere lærere og finansiere gode utdanningssystemer.

Da er spørsmålet som representanten Eva Kristin Hansen stilte, et veldig relevant spørsmål. For opposisjonspartiene har varslet at de vil prioritere helse høyere enn den rød-grønne regjeringen gjør, de har sagt at de vil prioritere menneskerettighetsarbeidet høyere enn den rød-grønne regjeringen har gjort, og de har sagt at de vil prioritere utdanningsandelen i utviklingsbudsjettet høyere enn den rød-grønne regjeringen har gjort, og da snakker vi altså om en rød-grønn regjering som har doblet utviklingsbudsjettet. Men hva skal da prioriteres ned? Det har jeg spurt Høyre om tidligere, det har jeg spurt Kristelig Folkeparti om tidligere, men det er det ikke så lett å få svar på.

All ære til Fremskrittspartiet, som er helt enige: De har ikke tenkt å prioritere noen ting, de har tenkt å kutte 7 mrd. kr. Det er ikke mitt og Heikki Eidsvoll Holmås' og Eva Kristin Hansens problem. Det er problemet til dem som har tenkt å samarbeide med Fremskrittspartiet i utviklingspolitikken. Det vil også gå ut over utdanningsinnsatsen.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [11:29:01]: La meg først få lov å takke representanten Eriksen Søreide for å ha reist denne gode debatten og for et godt innlegg, og også statsråd Eidsvoll Holmås for et engasjert innlegg.

Debatten så langt bekrefter betydningen av målet om

utdanning for alle, og like klart bekrefter den også behovet for en sterkere prioritering av utdanning i norsk bistand. Etter mitt syn og etter Kristelig Folkepartis syn trenger vi en mer konkret handlingsplan for å bidra sterkere og mer målrettet fra norsk side.

Utdanning er både en menneskerett og et avgjørende bidrag til å bekjempe fattigdom, og det er en forutsetning for demokrati og respekt for øvrige menneskerettigheter. Derfor er et av FN's mest sentrale tusenårsmål å arbeide for at alle barn skal kunne gå på skole. FN's andre tusenårsmål er å sikre full grunnskoleutdanning for alle gutter og jenter innen 2015, og vi vet at kampen for jenters skolegang er ekstremt viktig. Men etter stor framgang fra 108 millioner til 61 millioner, som flere har vært inne på, har man stagnert etter 2008. Det gir grunn til bekymring. De som trodde at utdanning for alle nærmest var nådd, var for naive. De som nedprioriterte bistand til skolegang ut ifra en slik tanke, tok feil. Her, som i arbeidet med andre utfordringer, gjelder det ikke å gi seg før målet er nådd. At barn får gå på skole, er et viktig mål, men det er ikke nok til å sikre at de får et godt læringsutbytte. Derfor er kvaliteten på utdanningen så viktig. Dette har også blitt nærmest oversett av dem som har hevdet at det ikke er grunn til å fastholde en så sterk prioritet på utdanningsbistand.

For det første er det viktig å ha nok lærere. For å øke skoletilgangen hurtig økte en rekke av de fattigste utviklingslandene antallet elever i hver klasse. Det har nok i en del tilfeller svekket elevenes læringsutbytte.

For det andre er det viktig at elevene får undervisning av kvalifiserte lærere. Lærerutdanningen er mange steder svakt utbygd. Mange lærere har ikke tilstrekkelige kvalifikasjoner.

For det tredje er det mangelfull tilgang på skolebøker og annet læringsmateriell. I sum svekker det undervisningens kvalitet og elevenes læringsutbytte.

Det er flere grunner til at barn går glipp av grunnskole, selv om skoletilgang for de fleste har blitt en realitet. Som flere har vært inne på, er det en spesiell utfordring å bygge ut skoletilbudet til marginaliserte grupper. Det kan være krevende å tilby skolegang i konfliktområder eller i andre vanskelig tilgjengelige områder. Det kan by på problemer å sikre at alle jenter får gå på skolen når tradisjonelle holdninger drar i motsatt retning. Det å sikre barn med ulike funksjonshemninger skolegang kan også være vanskelig når diskriminering og fordommer skaper hindringer.

En klar konklusjon er at behovet for bistand til utdanning fortsatt er sterkt. Det er bra at lavinntektslandene generelt har økt sin innsats for utdanning siden 1999, men fortsatt er mange av de landene avhengig av norsk bistand. Derfor er det bekymringsfullt at den samlede internasjonale utdanningsbistanden har falt i 19 lavinntektsland. For mange giverland kan tilbakeslagene i internasjonal økonomi ha medvirket til bistandskutt. Det er ikke tilfellet i Norge, for vår nasjonaløkonomi har langt på vei gått klar av både finanskrisen i 2008 og eurokrisen de siste årene. Det er andre årsaker til at andelen av norsk bistand som går til utdanning, har gått ned de siste årene. Forklaringen er i stor grad politisk. I 2005 utgjorde utdanningsbistanden 9,5 pst. av norsk bistand, ifølge NORADs statistikk. De

aller siste tallene fra NORAD viser at utdanningsbistanden i 2012 var nede i 5,9 pst. Det er en dramatisk nedprioritering på få år. Selv om det bare er andelen, kan man også se på kronebeløpene. Når beløpet er det samme i 2005 og 2012, betyr det en reell nedgang, fordi pengene er mindre verdt i dag enn i 2005. Når da bl.a. representanten Serigstad Valen mener at dette ikke blir nedprioritert, gjør det det – både i andel og i kroner og ører.

Fra Kristelig Folkepartis side vil vi også minne om at Stortinget ved gjentatte anledninger har uttrykt et ønske om å styrke utdanningsbistanden igjen. Det har ikke blitt fulgt opp, og nå må regjeringen gjøre ord til handling. Derfor mener vi at det er behov for en langt mer forpliktende opptrappingsplan for Norges innsats for å gi verdens barn den skoletilgangen som er vedtatt som en menneskerettighet for alle, men som fortsatt bare er en fjern drøm for millioner av barn i verdens fattigste land.

Trine Skei Grande (V) [11:34:28]: Med fare for å ta ut historielærer-genet mitt litt for mye har jeg lyst å begynne med et lite tilbakeblikk på det som har skjedd i denne salen, fra da Norge var et lutfattig land og Venstre ble stiftet som parti. Hva er det første de store, gamle Venstreherrene tar tak i når de skal bringe dette landet ut av enorm fattigdom? Jo, det første er en stor skolereform. Det første er å innføre den norske fellesskolen, der alle skulle sitte på den samme benken, enten det var prestedatteren, lærersønnen eller husmannsdatteren, og der alle skulle lære det samme. Det var et enormt dannelsesprosjekt, og jeg tror vi må tenke litt tilbake på hva det egentlig betydde. Det betydde at man i denne salen på et tidspunkt bestemmer seg for noe så radikalt som at alle skal gjennom en skolegang der man skal lære seg å lese og skrive – sjøl om man antageligvis aldri skal holde i et ark i hele sin yrkeskarriere. De aller, aller fleste barna skulle aldri holde i et ark, men likevel bestemte man i denne salen at man skulle lære å lese og skrive, musikk, naturfag og en del andre ganske unyttige fag i de fleste av barnas hverdag.

Hva førte dette til? Jo, det var en enorm demokratiseringsprosess. Det førte til at alle sammen f.eks. kunne forhandle fram sin egen arbeidskontrakt. Man kunne skrive under på en arbeidskontrakt der man hadde avtalt en lønn. Det kunne man ikke før. Dette var det store demokratiprojektet som Venstre startet i 1880, og som Johannes Steen la grunnlaget for da han la grunnlaget for den norske fellesskolen. Det viser hvor viktig den nøkkelen var for velferden vi har i dag, og hvor enormt viktig det demokratiseringsprosjektet var for velferden og likestillinga vi har i dag.

De barna som i dag ikke får utdanning rundt omkring i verden, er de aller fattigste og mest sårbare barna, i de aller fattigste landene. Skal man kjempe seg ut av fattigdom, er dette det mest effektive grepet man kan ta.

Alle bistandsorganisasjoner og alle dem som jobber med utvikling rundt omkring i verden, sier at mangel på likestilling og mangel på jenters utdanning er en av de store nøklene som hindrer utvikling og hindrer utvikling av mer velferd rundt omkring i verden. Jenters utdanning er også en viktig nøkkel her – alle skal sitte på den samme skolebenken.

At man har et skolesystem uten skolepenger, uten fysisk avstraffelse som en del av skolehverdagen, der folk får undervisning på sitt faktiske morsmål, der man ikke bare underviser en elite, men også mer marginaliserte grupper, som f.eks. folk med nedsatt funksjonsevne, har betydning for kvalitet og læringsutbytte hos den enkelte elev. Så det er viktig at vi også er med og bidrar til organiseringa og lærer av den historiske utviklinga som faktisk Norge har vært med på.

Venstre pleier ikke å kutte i bistanden, men vi bruker å si at det er viktig å bygge demokrati og hjelpe de demokratiene som er på vei når man også bruker bistandsmidlene. Regjeringa skal ha skryt for å ha økt bistandsandelen, og mange av de prosjektene er Venstre hjertens enig i. Det er klart at man ikke skal ha kjeft for å øke bistanden slik at noen prosjekter får en mindre andel. Så vi trenger ikke se på andelen, men vi kan se på de faktiske tallene, og de viser at den bilaterale støtten til utdanning har gått ned under denne regjeringa. Hvis vi ikke forholder oss til andelen i prosenter, går også tallene nedover. Det syns jeg er leit, for jeg tror at utdanning, barns utdanning og deres muligheter til å utvikle seg er noe av det viktigste vi kan gjøre. Det var det første Venstre tok tak i i denne salen da vi var et av de fattigste landene – et lutfattig land, med dårlig utvikling. Jeg tror det er det viktigste å ta tak i i de landene som har de utfordringene som Norge hadde for 100 år siden.

Svein Harberg (H) [11:39:41]: Først en takk til Ine Marie Eriksen Søreide som følger opp denne saken igjen. Det er åpenbart og noe forunderlig at regjeringen må oppfordres til dette nok en gang. Jeg er i hvert fall forundret over at utdanning, selve grunnlaget for utvikling og selvhjelp, ikke har høyere prioritet i Norges ellers gode engasjement innen bistand og utviklingshjelp. Det er mulig jeg er naiv, men jeg trodde det var en solid enighet om at et av de beste hjelpetiltak vi kan gi i tillegg til rene helsetiltak, er å gi de unge grunnleggende ferdigheter og kunnskap slik at de selv kan ta ansvar for videre utvikling. Med dette som bakgrunn blir jeg skikkelig overrasket når jeg ser at det ikke bare fra Norges side, men også fra et samlet internasjonalt bistandsbidrag, går mindre ressurser til kunnskap. Det er selvsagt flott at det høye antallet barn som ikke får utdanning, over tid er redusert betydelig, men når denne utviklingen har stoppet opp, er det helt på sin plass å gå igjennom sine prioriteringer. Ufattelige mengder barn får fremdeles ikke utdanning, og vi ser også at store deler av dem som har påbegynt utdanning, ikke fullfører. 60 millioner når ikke lenger enn til 4. klasse.

Å bidra til oppstart av utdanning, egnede lokaliteter og ikke minst tilstrekkelig tilgang på dyktige lærerkrefter er virkelig noe som hjelper både på kort og ikke minst lang sikt. Det er, som interpellanten sa, behov for nærmere 5,5 millioner lærere i til sammen 112 land innen 2015. Her kan vi bidra, og dette er bistand som treffer godt.

Jeg mener det er på tide at vi prioriterer dette tydelig i vår bistandspolitikk, at vi er tydelige på at økte bistandsmidler også skal bety økt innsats på utdanningsbistand. Det kan derfor være på sin plass å få synliggjort utdanningsbistand som en egen budsjettlinje. Dette vil tydelig-

gjøre vår satsing og gjøre det lettere å følge opp en økt satsing gjennom budsjettbehandlingen. Jeg håper regjeringen tar på alvor denne påminningen fra interpellanten og nå vil invitere Stortinget til å prioritere utdanningsbistand når bistandspengene skal fordeles. De skal få Høyres fulle støtte.

Det bekymrer meg også at det internasjonalt er samme tendens som den vi har sett i Norge. En stadig mindre del av bistandspengene går til utdanning. Norge har et ønske om å være en god rollefigur innen internasjonal bistand. Her har vi mulighet til å gå i front og vise vei også for de andre. Gjennom felles satsing på utdanning som en prioritert oppgave i bistandsarbeidet vil vi kunne løfte nye generasjoner i mange land fram mot en lysere framtid.

Det er dessverre slik at det ikke synes å være en ende på nye grupper som står overfor denne type utfordringer. I disse dager ser vi land i krig der nye generasjoner mister utdanningstilbudet, en utfordring som i tillegg til selve krigen vil ramme dem hardt etter noen år. Utfordringene er mange, men mulighetene er også mange, og Norge må ta sin del av ansvaret.

Vi må være tydelige på at utdanningsbistand skal ha prioritet. På den måten bygger vi grunnlaget for det statsråden ønsker, at landene selv tar ansvar. Dette er et langsiktig arbeid, og vi må være med hele veien.

Så til slutt til representanten Snorre Serigstad Valen: Vi i Høyre har ikke som mål å kutte i bistanden. Vi har et ønske om treffsikre tiltak, og prioritering av bistand til grunnutdanning er ett av disse.

Ine M. Eriksen Søreide (H) [11:43:58]: Jeg vil først få takke for en god interpellasjonsdebatt. Jeg syns det har kommet fram mange ulike aspekter ved Norges utdanningsbistand som jeg håper vi også kan diskutere framover. Det er en oppfordring til statsråden om også å involvere Stortinget i de diskusjonene som nå pågår, f.eks. om Norges posisjoner i Post 2015-agendaen. Der tror jeg statsråden får et både entusiastisk og engasjert storting med seg.

Jeg vil samtidig få påpeke enkelte ting som har kommet fram underveis i debatten. Representanten Eva Kristin Hansen sa at det framsto som at det ikke satses. Det er feil. Jeg har aldri sagt at det ikke satses på utdanning. Jeg har bare sagt at det ikke satses nok, særlig i forhold til andre områder. Og det er altså ikke bare jeg som kritiserer det. Det er et enstemmig storting som flere ganger har bedt om at regjeringa prioriterer opp utdanningsbistanden på bekostning av andre områder. Det er det også flere av organisasjonene som har gjort; særlig har Plan og Redd Barna hatt et sterkt engasjement for utdanningsbistand.

Det kan visst ikke være en eneste debatt om bistand som ikke gjentar den feilen som gjentas i mange debatter, at Høyre står for store kutt i bistandsbudsjettene. For 2013 er vårt alternative budsjett 900 mill. kr høyere enn det regjeringas budsjett for 2012 var. Den gangen – altså i 2012 – ble det framlagt som en historisk satsing, og vi ligger altså 900 mill. kr over det budsjettet. Men det vi samtidig har sagt, er at vi bl.a. ønsker å redusere noen av tilsagnsfullmaktene på klima og miljø, rett og slett fordi

pengene står ubrukt. Da mener vi at vi heller kan bruke de pengene på helt avgjørende og viktig utdanningssatsing. Vi har i vårt alternative budsjett økt bevilningene til menneskerettigheter, til utdanning, til sivilsamfunn og til næringsutvikling fordi vi mener det er viktige områder.

Så til spørsmålet om andeler og summer. For meg har det viktigste vært å understreke at når summen er den samme i 2012 som i 2005, bør det være tankevekkende. Når bistanden totalt sett har økt med over 9 mrd. kr i samme periode, når bistanden vi bruker til klima og skogsatsing, som er veldig viktige temaer, har økt fra 1 til 5 mrd. kr i samme tidsrom, så er det mulig å få det til. Det er bare et spørsmål om hva man ønsker å prioritere.

I budsjettokumentet som regjeringa har levert til Stortinget, er det under temaet globale ordninger ti ulike budsjettlinjer. Utdanning er ikke en av dem. Så det handler ikke bare om at noen ting har egne budsjettlinjer, som statsråden sa. Utdanning er så viktig og så grunnleggende – det sier jo statsråden også. Derfor kunne det kanskje være en mulighet for å synliggjøre det.

Jeg opplever at statsråden også har et engasjement for utdanning, og jeg håper vi ser mer av det og et sterkere engasjement i tida framover.

Statsråd Heikki Eidsvoll Holmås [11:47:69]: Bare et par punkter til oppklaring. Man tok opp spørsmålet om like muligheter for jenter og gutter. Da tenkte jeg bare at jeg skulle henvise til den utmerkede siden til FN, som handler om oppfyllelsen av tusenårsmålene, der det veldig klart går fram at vi nå er på et nivå der vi sier at det er likhet for tilgang på grunnutdanning for gutter og jenter. Det er ingen tvil om at bl.a. vår innsats gjennom målrettet fokus på dette har bidratt til det.

Jeg vil gjerne si noe til Tom Staahle. Jeg vil stille ett spørsmål til representanten som representanten dessverre ikke får muligheten til å svare på. Fremskrittspartiet har framsatt et prinsipielt standpunkt om at de mener at stat-til-stat-bistand er feil. Likevel står representanten her og sier at vi bør øke støtten til utdanning. Det finner jeg veldig underlig, for det er ingen tvil om at hvis man skal klare å gi utdanning og klare å bygge opp gode utdanningssystemer, er det nettopp inn mot stat-til-stat-samarbeid de pengene må gå.

En av hanskene som jeg føler at Høyre ikke tar opp, er min påstand om at det viktigste ikke er at vi bruker penger på utdanning, men at utviklingslandene bruker penger på utdanning. Det er mye bedre at vi bidrar til økte skatteinntekter for utviklingslandene sånn at de bruker penger på utdanning, enn at vi bruker penger på utdanning. Det blir mindre bistandsavhengighet av det, som jeg mener er et problem. Det blir bedre og mer selvstendig eierskap til det.

Jeg synes at Trine Skei Grande holdt et interessant innlegg. Hun pekte tilbake på Venstre-folkene som satt i denne salen og sa: Vi skal satse på utdanning. Det er riktig. Det er ikke vi som sitter her i denne salen som skal si at Tanzania skal satse på utdanning. Det er Tanzanias parlament og nasjonalforsamling som skal si at de skal satse på utdanning. Så skal vi hjelpe dem ved å sørge for at de har

inntekter nok til å få det til. Men jeg mener at hovedpoenget må være at de selv finansierer sin egen utdanning.

Det er relativt lave lønninger. Det er relativt lave kostnader med å satse på utdanning hvis man har større inntekter. Og jeg mener igjen – og jeg trekker opp den problemstillingen som Peter Skovholt Gitmark ikke tok opp og repliserte på – at hovedproblemet i en rekke utviklingsland er at de har for lave skatteinntekter. De har mellom 5 og 15 pst. skatteinntekter. Ingen kan komme seg ut av bistandsavhengighet hvis de opprettholder det nivået på skatteinntektene sine. Men «high taxes and high wages» har liksom ikke vært høyresidens slagord i Norge, og jeg regner ikke med at det er det i utviklingspolitikken heller.

Jeg vil til slutt si en ting om marginale grupper, og jeg vil gjerne svare Ine M. Eriksen Søreide – jeg får ikke tid til det med marginale grupper. Da svarer jeg bare Ine M. Eriksen Søreide at når det gjelder Post 2015-dagsordenen som kommer, sitter jeg i den komiteen som skal jobbe med oppfølging av dette. Rettferdig og allmenn tilgang til utdanning er der – etter min oppfatning – et viktig perspektiv, som vi skal lytte til.

Presidenten: Debatten i sak nr. 2 er avsluttet.

Etter at det var ringt til votering, uttalte

presidenten: Da er Stortinget klart til å gå til votering.

Votering i sak nr. 1

Presidenten: Under debatten er det satt fram et forslag fra representanten Olemic Thommesen på vegne av Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en nasjonal strategi for hvordan utfordringene ved arkivdanningen best kan ivaretas, herunder utfordringene knyttet til dokumentfangst fra digitale medier.»

Venstre har varslet at de støtter forslaget.

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti ble med 55 mot 48 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 11.58.54)

Komiteen hadde innstilt:

Meld. St. 7 (2012–2013) – om arkiv – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: I sak nr. 2 foreligger det ikke noe voteingsstema.

Sak nr. 3 [11:59:15]

Referat

1. (226) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Robert Eriksson, Vigdis Giltun og Laila Marie Reiertsen om at løpende alderspensjoner reguleres i takt med lønnsutviklingen (Dokument 8:47 S (2012–2013))
2. (227) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Laila Dāvøy, Sylvi Graham, Trine Skei Grande, Torbjørn Røe Isaksen og Kjell Ingolf Ropstad om tiltak for å forhindre at unge faller permanent utenfor arbeidslivet (Dokument 8:52 S (2012–2013))
Enst.: Nr. 1 og 2 sendes arbeids- og sosialkomiteen.
3. (228) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Nikolai Astrup og Siri A. Meling om en stortingsmelding om rikets miljøltilstand (Dokument 8:53 S (2012–2013))
Enst.: Sendes energi- og miljøkomiteen.
4. (229) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Siv Jensen, Solveig Horne, Ib Thomsen og Øyvind Korsberg om en nasjonal folkeavstemning om å arrangere OL i Oslo i 2022 (Dokument 8:50 S (2012–2013))
5. (230) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Solveig Horne, Ib Thomsen og Øyvind Korsberg om et modernisert bokmarked (Dokument 8:51 S (2012–2013))
Enst.: Nr. 4 og 5 sendes familie- og kulturkomiteen.
6. (231) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Hans Olav Syversen, Knut Arild Hareide og Geir Jørgen Bekkevold om å utvide kommunenes adgang til å ta sosiale hensyn i utformingen av eiendomsskatten (Dokument 8:61 S (2012–2013))
7. (232) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Hans Olav Syversen, Line Henriette Hjemdal, Kjell Arvid Svendsen og Kjell Ingolf Ropstad om å styrke etikkarbeidet i Statens pensjonsfond utland (oljefondet) (Dokument 8:62 S (2012–2013))
Enst.: Nr. 6 og 7 sendes finanskomiteen.
8. (233) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Bent Høie og Jan Tore Sanner om bedre helsebygg (Dokument 8:54 S (2012–2013))
Enst.: Sendes helse- og omsorgskomiteen.
9. (234) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Dagrun Eriksen, Knut Arild Hareide og Kjell Ingolf Ropstad om å løfte lærerens stilling i grunn- og videregående skole (Dokument 8:55 S (2012–2013))
10. (235) Representantforslag fra stortingsrepresentantene

Dagrun Eriksen, Line Henriette Hjemdal, Kjell Arvid Svendsen og Geir Jørgen Bekkevold om faget religion, livssyn og etikk (Dokument 8:56 S (2012–2013))

11. (236) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Dagrun Eriksen, Steinar Reiten og Line Henriette Hjemdal om tiltak for å styrke den maritime utdanningen (Dokument 8:57 S (2012–2013))
12. (237) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Dagrun Eriksen, Steinar Reiten og Øyvind Håbrekke om styrking av ingeniør- og sivilingeniørstudiene (Dokument 8:58 S (2012–2013))
13. (238) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Tord Lien, Svein Harberg, Dagrun Eriksen og Trine Skei Grande om studiekvaliteten i høyere utdanning (Dokument 8:59 S (2012–2013))
14. (239) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Laila Dāvøy, Dagrun Eriksen, Line Henriette Hjemdal og Kjell Arvid Svendsen om videregående skoletilbud til pasienter i helseinstitusjon (Dokument 8:64 S (2012–2013))
Enst.: Nr. 9–14 sendes kirke-, utdannings- og forskningskomiteen.
15. (240) Årsmelding til Stortinget fra Stortingets kontrollutvalg for etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste (EOS-utvalget) for 2012 (Dokument 7:1 (2012–2013))
Enst.: Sendes kontroll- og konstitusjonskomiteen.
16. (241) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Peter N. Myhre, Ib Thomsen, Christian Tybring-Gjedde og Hans Frode Kielland Asmyhr om enkle tiltak for å øke kapasiteten på riksveinettet i Oslo-området (Dokument 8:48 S (2012–2013))
17. (242) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ingebjørg Godskesen, Arne Sortevik, Bård Hoksrud og Jan-Henrik Fredriksen om å fullføre utbyggingen av rv 9 med gul midtstripe gjennom hele Setesdalen (Dokument 8:49 S (2012–2013))
18. (243) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Jan-Henrik Fredriksen, Øyvind Korsberg, Kenneth Svendsen, Åge Starheim, Arne Sortevik og Bård Hoksrud om en konsekvensutredning av kystriksveiene i Finnmark, Troms, Nordland og Sogn og Fjordane (Dokument 8:60 S (2012–2013))
Enst.: Nr. 16–18 sendes transport- og kommunikasjonskomiteen.

Presidenten: Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet før møtet heves? – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 12.00.